

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
КАФЕДРА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему:

*«Емоційний інтелект підлітків як чинник
запобігання шкільному булінгу»*

Виконав: здобувач 2 курсу,
групи ПС-22м
спеціальності 053 «Психологія»
Чекова А.В.
Керівник: Крупенина Н.А.
к.пед.н., доц.

Дніпро
2024 р.

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи здобувача

Чекової Арини Володимирівни

на тему: «Емоційний інтелект підлітків як чинник запобігання шкільному булінгу»

Кваліфікаційна робота здобувача 2-го курсу, спеціальності 053 «Психологія» (у форматі магістр) (Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи) присвячена проблемі емоційного інтелекту підлітків як чинника запобігання шкільному булінгу. У кваліфікаційній роботі теоретично узагальнено та емпірично верифіковано емоційний інтелект підлітків як чинник запобігання шкільному булінгу.

У теоретичному розділі з'ясовано, що емоційний інтелект визначається як здатність людини до усвідомлення, прийняття та управління емоційними станами і почуттями: як власними, так і інших людей.

Визначено, що булінг є досить поширеним у суспільстві, має складну рольову структуру та різні форми прояву. За своєю сутністю булінг – це специфічна форма комунікативної взаємодії агресивного характеру, при якій сильніша (авторитетніша) особа (або група осіб) систематично і цілеспрямовано переслідує іншу (слабшу, аутсайдера). Ситуація булінгу не обмежується лише ролями «агресора» і «жертви», вона «втягує» і інших, роблячи їх активними або пасивними учасниками цих відносин.

У результаті аналізу отриманих емпіричних даних визначено, що найпоширенішою формою булінгу серед учнів закладів загальної середньої освіти 12-16 років є вербальна.

Проаналізовано соціально-психологічні особливості розвитку емоційного інтелекту підлітків, які задіяні в процесі булінгу. Емоційний інтелект в підлітковому віці знаходиться на низькому рівні розвитку.

Слід зазначити, що результати емпіричного дослідження вказують на те, що когнітивний компонент емоційного інтелекту формується швидше, в той час, як афективний і конативний компоненти в підлітковому віці є ще недостатньо сформованими.

Обґрунтовано взаємозв'язок соціально-психологічних особливостей розвитку емоційного інтелекту підлітків з проявами булінгу в умовах шкільного середовища.

Перспективи подальшого дослідження полягають у поглибленому вивченні динаміки розвитку емоційного інтелекту компонентів на різних етапах онтогенезу. Потребують подальшого вивчення особливості трансформацій булінг-структур в освітньому середовищі. А також є необхідність у вдосконаленні роботи освітніх закладів по запобіганню булінгу.

Перелік ключових слів: емоційний інтелект, булінг, підлітковий вік, агресивність, віктимізація, булінг-структура, емоційна обізнаність, емпатія, управління емоціями, самомотивація, розпізнавання емоцій.

SUMMARY

Emotional Intelligence of Adolescents as a Factor in Preventing School Bullying

Master's Degree Project of the 2-th year student, speciality «Psychology» (Alfred Nobel University, Dnipro, Ukraine, Department of Innovative Technologies in Pedagogy, Psychology and Social Work) is devoted to the problem of emotional intelligence of teenagers as a factor in preventing school bullying.

The qualification work theoretically summarized and empirically verified the emotional intelligence of adolescents as a factor in preventing school bullying.

In the theoretical section, it is clarified that emotional intelligence is defined as a person's ability to perceive, accept and manage emotional states and feelings: both one's own and other people's.

It was determined that bullying is quite widespread in society, has a complex role structure and various forms of manifestation. By its essence, bullying is a specific form of communicative interaction of an aggressive nature, in which a stronger (more authoritative) person (or a group of persons) systematically and purposefully persecutes another (weaker, outsider). The situation of bullying is not limited to the roles of "aggressor" and "victim", it also "involves" others, making them active or passive participants in this relationship.

As a result of the analysis of the received empirical data, it was determined that the most common form of bullying among students of general secondary education institutions aged 12-16 years is verbal.

The socio-psychological features of the development of the emotional intelligence of adolescents involved in the process of bullying are analyzed. Emotional intelligence in adolescence is at a low level of development.

It should be noted that the results of the empirical study indicate that the cognitive component of emotional intelligence is formed faster, while the affective and conative components are not yet sufficiently formed in adolescence.

The relationship between the socio-psychological features of the development of the emotional intelligence of adolescents and the manifestations of bullying in the school environment is substantiated.

Prospects for further research consist in an in-depth study of the dynamics of the development of emotional intelligence components at various stages of ontogenesis. The peculiarities of transformations of bullying structures in the educational environment require further study. And there is also a need to improve the work of educational institutions to prevent bullying.

Key words: emotional intelligence, bullying, adolescence, teenagers, interactive theater, aggression, victimization, bullying structure, emotional awareness, empathy, emotion management, self-motivation, emotion recognition.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ	
ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПІДЛІТКІВ ЯК	6
ЧИННИКА ЗАПОБІГАННЯ ШКІЛЬНОМУ БУЛІНГУ.....	
1.1. Основні концептуальні підходи до визначення поняття «емоційного інтелекту».....	6
1.2. Структура, форми прояву та функції емоційного інтелекту особистості.....	13
1.3. Сутність, специфіка проявів і наслідки булінгу в шкільному середовищі	20
1.4. Емоційний інтелект як чинник запобігання шкільному булінгу ...	35
Висновки до першого розділу	43
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО	
ІНТЕЛЕКТУ ПІДЛІТКІВ ЯК ЧИННИКА ЗАПОБІГАННЯ	
ШКІЛЬНОМУ БУЛІНГУ	46
2.1. Процедура та методи емпіричного дослідження	46
2.2. Аналіз та інтерпретація емпіричного дослідження емоційного інтелекту підлітків як чинника запобігання шкільному булінгу	59
Висновки до другого розділу	86
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	93
ДОДАТКИ	99